

*Робоча програма
навчальної дисципліни*

ФОТОМІСТЕЦТВО

K a r a z i n M e d i a T o p o s G r o u p 2 0 2 0

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Катедра медіакомунікацій

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

2020 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ФОТОМИСТЕЦТВО

рівень вищої освіти другий (магістерський)

галузь знань 06 – «Журналістика»

спеціальність 061 – «Журналістика»

освітньо-професійна програма «Аудіовізуальні медіа та цифрова журналістика»

вид дисципліни за вибором

факультет соціологічний

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою соціологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

27 серпня 2020 року, протокол № 9

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Кристина ПАШКІНА, старша викладачка катедри медіакомунікацій;
Роман ПЯТКОВКА, старший викладач катедри медіакомунікацій

Програму схвалено на засіданні катедри медіакомунікацій

Протокол від 26 серпня 2020 року № 9

Завідувачка катедри медіакомунікацій

Лідія СТАРОДУБЦЕВА

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету

Протокол від 27 серпня 2020 року № 1

Голова науково-методичної комісії соціологічного факультету

Юлія СОРОКА

Програму погоджено з гарантом (керівником проектної групи) освітньо-професійної програми «Аудіовізуальні медіа та цифрова журналістика»

Гарант освітньо-професійної програми

(керівник проектної групи)

Лідія СТАРОДУБЦЕВА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Фотомистецтво»
складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки студентів
другого (магістерського) рівня
спеціальності 061 – «Журналістика»
освітньо-професійної програми «Аудіовізуальні медіа та цифрова журналістика»

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни: формування у студентів уявлень про специфіку фотомистецтва, історію та теорію фотографії, харківської школи фотографії, арт-фото в цифрових медіа. Дисципліна є вибірковою, тісно пов'язаною з дисциплінами «Цифрова журналістика», «Кіномистецтво», «Реклама і PR в цифровому просторі», «Дизайн і медіа» і має переваги та можливості для опанування не тільки ґрунтовними теоретичними знаннями з основ фотографії, але й практичними навичками фотозйомки, постобробки фотографій, створення авторських фотопроектів.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни: оволодіння такими загальними і фаховими компетентностями як володіння специфікою різних видів аудіовізуального медіадискурсу з метою ефективного виконання професійних завдань; здатність навчатися; здатність до критики та самокритики; креативність, адаптивність, гнучкість і комунікабельність; вміння створювати інноваційні медіапроекти в галузі аудіовізуальних медіа та цифрової журналістики; вміння подавати інформацію в різних мультимедійних форматах, поєднувати аудіальні, візуальні та текстуальні складові медіаповідомлення, володіння сучасними інструментами аудіовізуальної комунікації; опанування фундаментальними знаннями з основ фотомистецтва.

1.3. Кількість кредитів: 4 кредити

1.4. Загальна кількість годин: 120 годин

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
2-й	2-й
Лекції	
16 год.	4 год.
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	8 год.
Лабораторні заняття	
0 год.	0 год.
Самостійна робота	
72 год.	108 год.
Індивідуальні завдання	
0 год.	

1.6. Заплановані результати навчання: знати специфіку арт-фото в цифрових медіа, теоретичні напрями, школи, концепції фотомистецтва; особливості мови фотографії в

інформаційному полі сучасного мистецтва; категоріальний апарат фототеорій в контексті загального розвитку візуальної медіакультури з другої половини XIX ст. по теперішній час; творчість представників харківської школи фотографії і актуальних концептуальних фотохудожників; бути спроможним генерувати нові ідеї та теорії під час аналізу сучасного фотомистецтва; опанувати майстерністю у фотозйомці та постобробці фотографії, створенні фотопроектів і формулюванні своєї художньої позиції.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, здобувачі повинні набути такі програмні компетентності.

Загальні компетентності:

- ЗК 1 Використання передового вітчизняного та зарубіжного досвіду з метою виконання професійних завдань
- ЗК 2 Здатність навчатися
- ЗК 3 Здатність адаптуватися до нових ситуацій і приймати рішення
- ЗК 4 Уміння працювати в команді
- ЗК 5 Здатність генерувати нові ідеї та ініціювати створення власних проєктів
- ЗК 6 Здатність до критики та самокритики
- ЗК 7 Здатність до управління
- ЗК 8 Креативність, здатність до системного мислення
- ЗК 9 Адаптивність, гнучкість і комунікабельність
- ЗК 10 Наполегливість у досягненні мети
- ЗК 11 Відповідальність за якість виконуваної роботи
- ЗК 12 Толерантність

Фахові компетентності:

- ФК 1 Володіння базовими знаннями в галузі сучасних інформаційних технологій, комунікативістики, концепцій інформаційного суспільства, основ аудіовізуальних медіа та цифрової журналістики, теорій медіа та уміння їх використовувати в професійній діяльності
- ФК 2 Володіння базовими знаннями теоретико-методологічних підходів до системного аналізу медіа та проєктування комунікативних процесів у галузі аудіовізуальних медіа та цифрової журналістики, уміння їх використовувати в професійній діяльності
- ФК 3 Вміння створювати аудіовізуальний контент, розробляти стратегії медіапроєктування та аналізувати комунікативний простір аудіовізуальних медіа та цифрової журналістики
- ФК 6 Володіння специфікою різних видів аудіовізуального медіадискурсу з метою ефективного виконання професійних завдань
- ФК 7 Вміння створювати інноваційні медіапроєкти в галузі аудіовізуальних медіа та цифрової журналістики
- ФК 9 Вміння подавати інформацію в різних мультимедійних форматах, поєднувати аудіальні, візуальні та текстуальні складові медіаповідомлення, володіння сучасними інструментами аудіовізуальної комунікації

Здобувачі освітньо-професійної програми повинні демонструвати такі програмні результати навчання.

- ПРН 1 Опанування знаннями з основ журналістики, комунікативістики, концепцій інформаційного суспільства, теорій медіа, що сприяють розвитку загальної культури й формують уміння їх використовувати в професійній діяльності у медіасфері

- ПРН 2 Опанування базовими знаннями в галузі сучасних інформаційних технологій, володіння навичками використання програмних засобів і роботи в комп'ютерних мережах, уміння створювати сайти, блоги та гіпертекстові проєкти, і використовувати інтернет-ресурси для медіадосліджень
- ПРН 3 Опанування знаннями з основ відеопродакшну (режисура екранних мистецтв, відеозйомка, постпродакшн і моушн-дизайн), візуальних комунікацій та медіамистецтва для створення авторських медіапроєктів
- ПРН 4 Опанування фундаментальними знаннями з основ фотомистецтва, кіномистецтва та телемистецтва (теледраматургія, телеінтерв'ю, виробництво телеконтенту та створення авторських телепрограм).
- ПРН 7 Формування здатності до навчання
- ПРН 8 Формування вміння генерувати нові ідеї та ініціювати створення власних проєктів у медіасфері
- ПРН 9 Опанування знаннями фундаментальних наук, що сприяють розвитку загальної культури й формують розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства й уміння їх використовувати в професійній діяльності
- ПРН 10 Формування здатності до критики та самокритики
- ПРН 11 Розвиток креативності, здатності до системного мислення
- ПРН 12 Формування адаптивності та комунікабельності
- ПРН 13 Формування наполегливості у досягненні мети
- ПРН 14 Формування відповідальності за якість виконуваної роботи
- ПРН 15 Формування толерантності

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Харківська школа фотографії

Тема 1. Харківська школа фотографії: історико-культурний контекст

Харківська школа фотографії як нонконформістський мистецький рух в СРСР, що протистоїть домінуючим штампам радянської фотографії, нав'язаної доктриною соцреалізму в мистецтві. Історико-культурний та мистецький контексти виникнення феномену Харківської школи фотографії. Соціальні передумови появи школи. Група «Час»: перехід від традиційних образів до інноваційної форми візуального вираження. Михайлівська формула «Віяла болю».

Тема 2. «Теорія удару»

Діяльність групи «Час», що об'єднала на початку 1970-х альтернативно мислячих фотографів, як початок пошуку нової естетики, пов'язаної з болем, невлаштованістю, коли був важливий пошук концептуалізму, а не ідеали соцреалізму. «Теорія удару» як концептуальний маніфест групи «Час». Основні представники Харківської школи фотографії. Програмні твори представників Харківської школи фотографії.

Тема 3. Харківська школа фотографії: візуальна мова і мистецькі практики

Характерні прийоми візуальної мови і художніх практик Харківської школи фотографії. «Бутерброди»: накладення позитивів і проєкція. Накладення негативів в фотозбільшувач і друк. Оптичне накладення: дубль експозиція. «Постерізація». Колаж. Оптичний монтаж. Асамбляж. Погана якість як естетична категорія. Фотографія як неестетичний документ. Михайлівське поняття «поганої фотографії для поганої дійсності». Ручне розфарбовування чорно-білих фотографій. Перформативність «ігрової» фотографії. Феномен «сконструйованої реальності».

Розділ 2. Арт-фото в цифрових медіа

Тема 1. Історія арт-фотографії: від першої фотофіксації дії до цифрових медіа

Історія цифрової фотографії як медіума, еволюція фотографічного мови. Візуальна мова арт-фотографії та як з нею працювати. Значення цифрового фото для суспільства в якості документа і об'єкта мистецтва. Моментальність сприйняття і наочність фотографії. Ефекти комунікації за допомогою візуальних матеріалів арт-фотографії. Репортажна арт-фотографія як засіб соціальної комунікації. Умовність фотографії. Фотознімок як «відкрита система».

Тема 2. Технологія цифрової арт-фотографії

Цифрова камера: робота з інструментом, технічні можливості і особливості камер. Чотири фактори експозиції: витримка, діафрагма, ISO, рівень освітлення. Витримка затвора. Всі способи боротьби з «шевельонкою» на цифровому фото. Діафрагма в об'єктиві. Глибина різкості. Боке. Світлочутливість ISO. Шуми. Способи впливу на рівень освітлення сцени. Закон взаємозамінності. Режими виміру експозиції. Побудова композиції у цифровій фотографії.

Тема 3. Комунікативний ефект арт-фотографії в цифрових медіа

Текстове та фотографічне оповідання в цифрових медіа як єдине ціле. Вплив швидкості розвитку цифрової сфери на арт-фотографію. Розвиток мобільної арт-фотографії. Місто як творче середовище. Вулична фотографія. Тревел-фотографія. Вибудова композиції, відпрацювання прийомів і техніки зйомки. Де закінчується інформативність і починається «художня» репортерська фотографія? Фотографія як візуальна історія. Сприйняття автором та глядачем однакового арт-фото.

Тема 4. Арт-фотозйомка подій та життя людей

Документальне vs. естетичне. Аналіз кадрів та відбір знімків. Репортажна арт-зйомка. Створення портретного образу. Пошук власної візуальної мови у арт-фотографії. Постобробка фотознімків. Пакетна обробка фотографій. Підготовка їх до розміщення на цифрових ресурсах. Арт-фотозйомка в екстремальних умовах. Як готуватися до зйомки репортажу, на що варто звернути особливу увагу. Жанрова фотозйомка. Підготовка до власного проєкту. Ідея, концепція, розкадровка, презентація.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усьо го	у тому числі					усьо го	у тому числі				
л		п. с.	лаб.	інд.	с. р.	л		п. с.	лаб.	інд.	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Харківська школа фотографії												
Разом за розділом 1	40	8	8	–	–	24	40	2	2	–	–	36
Розділ 2. Арт-фото в цифрових медіа												
Разом за розділом 2	80	8	24	–	–	48	80	2	6	–	–	72
Усього годин	120	16	32	0	0	72	120	4	8	0	0	108

4. Теми семінарських і практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (заочна форма)
	Розділ 1. Харківська школа фотографії	8	2
1	Історико-культурний та мистецький контексти виникнення феномену Харківської школи фотографії	2	2
2	«Теорія удару» як концептуальний маніфест групи «Час»	2	–
3	Характерні прийоми візуальної мови і художніх практик Харківської школи фотографії	2	–
4	Феномен «сконструйованої реальності»	2	–
	Розділ 2. Арт-фото в цифрових медіа	24	6
1	Історія арт-фотографії	6	2
2	Технологія цифрової арт-фотографії	6	–
3	Комунікативний ефект арт-фотографії в цифрових медіа	6	–
4	Арт-фотозйомка подій	6	–
	Разом	32	8

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (заочна форма)
1	Розділ 1. Харківська школа фотографії	24	36
	Розробити концептуальний фотопроект як художній об'єкт, в якому стануть рівними фотографія, текст і спосіб презентації		
2	Розділ 2. Арт-фото в цифрових медіа	48	72
	Розробити та презентувати авторський фотоартпроект: репортаж-портрет людини або арт-репортаж про місто (10 знімків)		
	Разом	72	108

Індивідуальне завдання

За дисципліною «Цифрова фотографія» індивідуальні завдання не передбачені.

7. Методи контролю

Поточний контроль: усні опитування на заняттях за контрольними програмними питаннями поточної та попередніх тем; мікроконтрольні роботи, що проводяться на початку заняття; оцінювання ступеня активності студентів та якості їхніх відповідей на заняттях; тестові завдання.

Контроль виконання самостійних робіт: перевірка виконання творчих завдань (усна доповідь, есе, індивідуальні та колективні мультимедійні презентації).

Контрольна робота за розділом 3 «Арт-фото в цифрових медіа».

Підсумковий контроль (екзамен): перевірка рівня засвоєння студентами теоретичного та практичного навчального матеріалу в цілому; вміння студента використовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань.

Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання				Екзамен	Сума
Розділ 1	Розділ 2	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом		
Т 1–4	Т 1–5	10	60	40	100
30	20				

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90–100	відмінно
70–89	добре
50–69	задовільно
1–49	незадовільно

9. Рекомендована література

Основна література

Розділ 1. Харківська школа фотографії

1. Барт Р. Camera lucida : Коментарий к фотографии / пер. с фр., коммент. и послесловие М. Рыклин. Москва : Ad Marginem, 1997. 224 с.
2. Кошут Дж. Искусство после философии / пер. с англ. А. А. Курбановского // Искусствознание. 2001, № 1. С. 109–118.
3. Петровская Е. Антифотография. Москва : Три квадрата, 2003. 112 с. (Сер. «artes et media», вып. 2).
4. Петровская Е. Теория образа. Москва : РГГУ, 2010. 281 с.
5. Подорога В. Непредъявленная фотография : Заметки по поводу «Светлой комнаты» Р. Барта // Авто-био-графия : К вопросу о методе. Тетради по аналитической антропологии. № 1. Москва : Логос, 2001. С. 195–240. (Серия «Ессе homo»).
- 6.
7. Рассел Дж. Концептуальное искусство / пер. с англ. Москва : VSD, 2012. 72 с.
8. Сосна Н. Фотография и образ : визуальное, непрозрачное, призрачное. Москва : Новое литературное обозрение, 2011. 194 с.
9. Шустрова О. И. Пространство медиа искусства. Санкт-Петербург : Алетейя, 2013. 132 с.
10. Godfrey M., Kelsey R., Rorimer A. Light Years : Conceptual Art and the Photograph, 1964–1977 / ed. by Matthew S. Witkovsky. Chicago : Art Institute of Chicago, 2012. 264 p. (Art Institute of Chicago).
11. Photography After Conceptual Art / ed. by Diarmuid Costello, Margaret Iversen. New York : Wiley-Blackwell, 2010. 208 p.

Розділ 2. Арт-фото в цифрових медіа

1. Беньямин В. Краткая история фотографии / пер. С. Ромашко. Москва : Ad Marginem, 2015. 143 с.
2. Картье-Брессон А. Воображаемая реальность = L'imaginaire d'après nature : дневниковые записи, мемуары и эссе / пер. с фр. Г. Соловьева. Санкт-Петербург ; Москва : Лимбус Пресс ; Изд-во К. Тублина, 2013. 123 с.
3. Лапин А. Фотография как... . Изд. 6-е, испр. Москва : Тримедиа, 2016. 308 с.
4. Левашов В. Фотовек. Очень краткая история фотографии за последние 100 лет. Москва : Тримедиа, 2016. 88 с.
5. Сонтаг С. Смотрим на чужие страдания / пер. В. Голышев. Москва : Ад Маргинем, 2014. 96 с.
6. Шульга В. Invisible photo business : Що має знати фотограф, який хоче знімати для світових брендів. Київ : Pabulum, 2017. 200 с.
7. Cartier-Bresson H. The Decisive Moment / Henri Cartier-Bresson. Göttingen : Steidl, 2015. 160 p.
8. Kobre K. Photojournalism : The Professionals' Approach. 6th ed. Oxford ; London : Focal Press, 2008. 504 p.
9. Simon S. The Passionate Photographer : Ten Steps Toward Becoming Great. San Francisco : New Riders, 2011. 264 p. (Voices That Matter).

Допоміжна література

1. Базен А. Онтология фотографического образа / пер. с фр. Божович В. // Базен А. Что такое кино? Москва : Искусство, 1972. С. 40–47.
2. Барт Р. Риторика образа // Барт Р. Избранные работы : Семиотика. Поэтика / пер. с фр. под ред. Г. К. Косикова. Москва : Изд. группа «Прогресс», «Универс», 1994. С. 297–318.
3. Барт Р. Фотографическое сообщение / пер. с фр. С. Н. Зенкина // Барт Р. Система моды. Статьи по семиотике культуры. Москва : Изд-во им. Сабашниковых, 2003. С. 205–211.
4. Беньямин В. Краткая история фотографии // Произведение искусства в эпоху его технической воспроизводимости : избр. эссе / пер. с нем. Москва : Медиум, 1996. С. 66–91.
5. Беньямин В. Произведение искусства в эпоху его технической воспроизводимости / пер. с нем. С. Ромашко // Беньямин В. Озарения. Москва : Мартис, 2000. С. 122–152.
6. Бодрияр Ж. Симулякри і симуляції / пер. з фр. В. Ховхун. Київ : Основи, 2004. 230 с.
7. Варбург А. Великое переселение образов : исследование по истории и психологии возрождения античности / сост., пер. с нем. Е. Козиной. Санкт-Петербург. : Азбука-классика, 2008. 384 с.
8. Визуальное (как) насилие : сб. науч. тр. ; отв. ред. А. Р. Усманова. Вильнюс : ЕГУ, 2007. 380 с.
9. Вирильо П. Машина зрения / пер. с фр. А. В. Шестакова ; под ред. В. Ю. Быстрова. Санкт-Петербург : Наука, 2004. 140 с.
10. Воронкова Л. «Социологические выставки» : визуальные презентации в социальных науках // Визуальная антропология : настройка оптики. Москва : Вариант ; ЦСПГИ, 2009. С. 149–172.
11. Гибсон Дж. Дж. Экологический поход к зрительному восприятию / пер. с англ. ; общ. ред. и вступ. ст. А. Д. Логвиненко. Москва : Прогресс, 1988. 464 с.
12. Гингер С., Гингер А. Гештальт – терапия контакта / пер. с фр. Е. В. Просветиной. Санкт-Петербург : Специальная литература, 1999. 287 с.
13. Гуссерль Э. Идеи к чистой феноменологии и феноменологической философии. Т. 1 : Общее введение в чистую феноменологию / пер. с нем. А. В. Михайлова. Москва : Академический проект, 2009. 489 с.

14. Дамиш Ю. Теория облака : набросок истории живописи / пер. с фр. А. В. Шестакова. Санкт-Петербург : Наука, 2003. 359 с. (Французская библиотека).
15. Дебор Г. Общество спектакля / пер. с фр. С. Офертаса, М. Якубович ; ред. Б. Скуратов ; послесл. А. Кефал. Москва : Логос, 2000. 184 с.
16. Дебрэ Р. Введение в медиологию / пер. с фр. Б. М. Скуратова. Москва : Практис, 2010. 368 с. (Серия «Образ общества»).
17. Джеймисон Ф. Постмодернизм, або Логіка культури пізнього капіталізму / пер. з англ. П. Дениска. Київ : Курс, 2008. С. 22–76.
18. Делез Ж., Гваттари Ф. Тысяча плато : Капитализм и шизофрения / пер. с фр. Я. И. Свирского. Екатеринбург : У-Фактория ; Москва : Астрель, 2010. С. 462–497.
19. Диди-Юберман Ж. То, что мы видим, то, что смотрит на нас / пер. с фр. А. В. Шестакова. Санкт-Петербург : Наука, 2001. 263 с.
20. Жижек С. «В бесстыдном его взгляде – моя гибель!» / пер. с англ. А. Смирнова / То, что вы всегда хотели знать о Лакане (но боялись спросить у Хичкока) : сб. ст. Москва : Логос, 2004. С. 217–291.
21. Кампер Д. Взгляд и насилие. Будущее очевидности / пер. с нем. Г. Р. Хайдаровой // Флюссер В. За философию фотографии. Санкт-Петербург : Изд-во СПбГУ, 2008. С. 102–108.
22. Кебуладзе В. И. Феноменология : навч. Посібник. Київ : ТОВ «ППС–2002», 2005. 118 с.
23. Келер В. Некоторые задачи гештальтпсихологии / пер. с нем. // Хрестоматия по истории психологии / под ред. П. Я. Гальперина, А. Н. Ждан. Москва : Изд-во МГУ, 1980. С. 102–112.
24. Келер В., Коффка К. Гештальт-психология / пер. с нем. Москва : Изд-во АСТ, 1998. 704 с.
25. Краусс Р. Подлинность авангарда и другие модернистские мифы : очерки, эссе / пер. с англ. А. Матвеевой и др. Москва : Художественный журнал, 2003. С. 135–152; 201–224.
26. Круткин В. Л. Антропологический смысл семейного альбома // Журнал социологии и социальной антропологии. 2005. Т. 8. № 1. С. 171–178.
27. Малес Л. Фотография в социологических дисциплинах // Визуальная антропология : новые взгляды на социальную реальность : сб. науч. ст. Саратов : Научная книга, 2007. С. 168–182.
28. Мерло-Понти М. Видимое и невидимое / пер. с фр. О. Н. Шпараги ; под. ред. Т. В. Щитцовой. Минск : Логвинов, 2006. С. 189–226.
29. Мерло-Понти М. Око и дух / Морис Мерло-Понти ; пер. с фр., предисл. и коммент. А. В. Густыря. Москва : Искусство, 1992. 63 с.
30. Мерло-Понти М. Феноменология восприятия / пер. с фр. под. ред. И. С. Вдовиной, С. Л. Фокина. Санкт-Петербург : Ювента, Наука, 1999. 603 с.
31. Мотрошилова Н. В. Идеи Эдмунда Гуссерля как введение в феноменологию. Москва : Феноменология–Герменевтика, 2003. 720 с.
32. Панофский Э. Перспектива как «символическая форма» / пер. с нем. И. Хмелевских, Е. Козиной // Панофский Э. Перспектива как «символическая форма». Готическая архитектура и схоластика. Санкт-Петербург : Азбука-классика, 2004. С. 29–212.
33. Панофский Э. Этюды по иконологии : Гуманистические темы в искусстве Возрождения / пер. с англ. Н. Г. Лебедевой, Н. А. Осминской. Санкт-Петербург : Азбука-классика, 2009. 432 с.
34. Перлз Ф., Хефферлин Р., Гудмэн П. Практикум по гештальт-терапии / пер. с англ. М. Папуша. Москва : Ин-т психотерапии, 2001. 240 с.
35. Петровская Е. Антифотография. Москва : Три Квадрата, 2003. 112 с. (Серия «artes et media» ; вып. 2).

36. Петровская Е. Визуальность : к постановке проблемы // Русская антропологическая школа : труды. Вып. 3. Москва : Изд-во РГГУ, 2005. С. 7–11.
37. Подорога В. Навязчивость взгляда // Фуко М. Это не трубка. Москва : Художественный журнал, 1999. С. 83–145.
38. Подорога В. Непредъявленная фотография : Заметки по поводу «Светлой комнаты» Р. Барта // Авто-био-графия : К вопросу о методе. Тетради по аналитической антропологии. № 1. Москва : Логос, 2001. С. 195–240. (Серия «Ессе homo»).
39. Поллок Г. Созерцающая историю искусства: видение, позиция и власть / пер. с англ. // Гендерные исследования : хрестоматия. Ч. 2. Санкт-Петербург. : Алетей, 2001. С. 718–737.
40. Рансьер Ж. Разделяя чувственное / пер. с фр. В. Лапицкого, А. Шестакова. Санкт-Петербург : Изд-во ЕУСПб, 2007. 264 с.
41. Рансьер Ж. Что может означать понятие «медиум» : пример фотографии / пер. с фр. Д. Скопин // Медиа : между магией и технологией / сост. и ред. Н. Сосна и К. Федорова. Москва ; Екатеринбург : Кабинетный ученый, 2014. С. 289–312.
42. Руйе А. Фотография. Между документом и современным искусством / пер. с фр. М. Михайловой. Санкт-Петербург : Клаудберри, 2014. 712 с.
43. Рыков А. В. Основы теории искусства. Санкт-Петербург : СПбГУ, 2007. 113 с.
44. Савчук В. Философия фотографии. Санкт-Петербург : СПбГУ, 2005. 253 с.
45. Сартр Ж.-П. Воображаемое. Феноменологическая психология воображения / Жан-Поль Сартр ; пер. с фр. М. И. Бекетовой. Санкт-Петербург : Наука, 2001. 319 с. (Французская библиотека).
46. Сонтаг С. О фотографии / пер. с англ. В. Гольшев. Москва : Ad Marginem, 2013. 272 с.
47. Уилер Г. Гештальттерапия постмодерна : за пределами индивидуализма / Гордон Уилер ; пер. с англ. О. Ю. Донец ; ред. и предисл. А. Н. Моховикова. Москва : Смысл; ЧеРо, 2005. 489 с.
48. Успенский Б. А. Семиотика искусства. Москва : Школа «Языки русской культуры», 1995. 360 с.
49. Флюссер В. За философию фотографии / пер. с нем. Г. Хайдаровой. Санкт-Петербург : Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2008. 146 с.
50. Фрейд З. Психология бессознательного / пер. с нем. А. М. Боковой. Москва : Фирма СТД, 2006. 335 с.
51. Фрейд З. Воспоминание Леонардо да Винчи о раннем детстве / пер. с нем. // Фрейд З. Художник и фантазирование. Москва : Республика, 1995. С. 177–211.
52. Фризо М. Новая история фотографии / пер. с фр., нем., англ. В. Е. Лапицкого, В. М. Кислова, Ю. Н. Попова, А. В. Шестакова. Санкт-Петербург : Machina ; Андрей Наследников, 2008. 337 с.
53. Фуко М. Это не трубка / пер. с фр. И. Кулик. Москва : Художественный журнал, 1999. 145 с.
54. Хайдеггер М. Исток художественного творения / пер. с нем. А. В. Михайлова // Хайдеггер М. Работы и размышления разных лет. Москва : Гнозис, 1993. С. 47–116.
55. Шапиро М. Некоторые проблемы семиотики визуального искусства. Пространство изображения и средства создания знака-образа / пер. с англ. // Семиотика и искусствознание : сб. переводов. Москва : Мир, 1972. С. 136–163.
56. Ямпольский М. Ткач и визионер : Очерки истории репрезентации, или О материальном и идеальном в культуре. Москва : Новое литературное обозрение, 2007. 616 с. (Серия «Научное приложение»).
57. Crary J. Techniques of the Observer // October. 1988. Vol. 45. P. 3–35.
58. Media Archeology : Approaches, Applications, and Implications / ed. by E. Huhtamo, J. Parikka. Berkeley, CA : University of California Press, 2011. 368 p.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відеолекції, інше методичне забезпечення

Розділ 1. Харківська школа фотографії

1. Музей сучасного мистецтва «Гараж». URL : <https://garagemca.org/ru> (дата звернення: 25.08.2020).
2. Фундація «КультАура». URL : <https://cultprostir.ua/uk/category/foto/1> (дата звернення: 25.08.2020).
3. At The Museum of Modern Art. URL : <https://www.moma.org/> (дата звернення: 25.08.2020).
4. CSM / Фундація Центр Сучасного Мистецтва. URL : <http://csmart.org.ua/> (дата звернення: 25.08.2020).
5. Ken Domon Museum of Photography. URL : <http://www.domonken-kinenkan.jp/> (дата звернення: 25.08.2020).
6. Korydor : онлайн-журнал про сучасну культуру. URL : <http://www.korydor.in.ua/ua/> (дата звернення: 25.08.2020).
7. Museo Fotografia Contemporanea (MUFOCO). URL : <http://www.mufoco.org/en/> (дата звернення: 25.08.2020).
8. Museum of Photographic Arts. URL : <http://mopa.org/> (дата звернення: 25.08.2020).
9. Museum of Photography, Seoul. URL : <http://www.photomuseum.or.kr/> (дата звернення: 25.08.2020).
10. Reykjavik Museum of Photography. URL : <http://www.visitreykjavik.is/reykjavik-museum-photography> (дата звернення: 25.08.2020).
11. The Annenberg Space for Photography. URL : <https://www.annenbergphotospace.org> (дата звернення: 25.08.2020).
12. The Finnish Museum of Photography. URL : <http://www.valokuvataiteenmuseo.fi/en> (дата звернення: 25.08.2020).
13. The International Center of Photography (ICP). URL : <https://www.icp.org/> (дата звернення: 25.08.2020).
14. The Metropolitan Museum of Art. URL : <http://www.metmuseum.org/> (дата звернення: 25.08.2020).
15. The Museum of Contemporary Photography (MoCP). URL : <http://www.mocp.org/index.php> (дата звернення: 25.08.2020).

Розділ 2. Арт-фото в цифрових медіа

1. Бібліотека фотографа. URL : <http://fotobooks.livejournal.com/> (дата звернення: 25.08.2020).
2. Фотошкола в Мінську. Відеоуроки. URL : https://www.youtube.com/channel/UC_nNjxdmkyw2IpHLBVttCA (дата звернення: 25.08.2020).
3. Bird In Flight : Інтернет-журнал про фотографію і візуальну культуру. URL : <https://birdinflight.com/ru/> (дата звернення: 25.08.2020).
4. CameraSim Pro Онлайн-симулятор для початківця фотографа або віртуальний фотоапарат. URL : <http://camerasim.com/apps/camerasim-pro/?r=csad> (дата звернення: 25.08.2020).
5. Depositphotos. Блог. URL : <https://blog.depositphotos.com/ru/> (дата звернення: 25.08.2020).
6. Foto.ua. URL : <http://journal.foto.ua/> (дата звернення: 25.08.2020).
7. Magnum Photos. URL : <https://pro.magnumphotos.com> (дата звернення: 25.08.2020).
8. National Geographic Society. URL : <http://www.nationalgeographic.com/photography/> (дата звернення: 25.08.2020).
9. Propphotos : журнал про фотографію і фототехніку №1. URL : <https://propphotos.ru/lessons> (дата звернення: 25.08.2020).
10. Seeing Through Photographs. URL : <https://ru.coursera.org/learn/photography> (дата звернення: 25.08.2020).
11. The Pulitzer Prizes. URL : <http://www.pulitzer.org/> (дата звернення: 25.08.2020).